

SHORT PAPER

Jméno a příjmení studenta:

Ing. arch. MgA. Zuzana Zbořilová

Jméno, příjmení, tituly a pracoviště školitele:

Prof. Ing. arch. Irena Šestáková, [Ústav nauky o budovách](#), FA ČVUT

Téma disertační práce:

Architektura dětem – Metodika pro výuku architektury ve školách

Abstrakt

Výchova budoucích generací k pochopení architektury a vystavěného prostředí jako nedílné součásti vzdělání je důležitá pro kulturní úroveň společnosti. Stav architektury a prostředí ovlivňuje všechny, kdo je užívají - uspořádání města ovlivňuje procesy ekonomické, ekologické, sociologické, demografické... Vztah k místu, kde žijeme, tedy vztah k domovu, tvoří identitu každého z nás. Přesto je toto téma v našem vzdělávacím systému v současnosti řešeno pouze okrajově a omezuje se především na výklad dějin architektury. Příčiny spočívají pravděpodobně ve vysoké náročnosti tohoto oboru, ale zároveň je ve společnosti malá víra v možnost ovlivnit stav architektury a veřejného prostoru.

Úvod do tématu výuky architektury ve školách

Implementace architektury do škol

Přestože se téma architektury týká všech obyvatel měst jako přirozených uživatelů veřejného prostoru, v našem vzdělávacím systému je v současnosti toto téma řešeno pouze okrajově a omezuje se především na výklad dějin architektury.

Jednou z příčin může být ve společnosti malá víra v možnost ovlivnit stav architektury a veřejného prostoru a zároveň jde o obor velice náročný. Architektura je průřezovým tématem, obsahuje jak kategorii estetickou tak technickou, zasahuje do mnoha oblastí od ekologie po výchovu k občanství. Podobně jako u ostatních průřezových témat je otázkou, jak ji do výuky integrovat. Zdá se, že do přeplněného školního curricula se už nic dalšího nevměstná. Ve snaze o prosazení tématu do vzdělávacího systému nejsou architekti sami, oprávněné právo na tuto snahu mají například zájmové skupiny zabývající se lidskými právy, estetikou, sexuální výchovou, jídlem, tvorbou animovaných filmů a mnoho dalších. Úspěch těchto snah je podmíněn kompletní proměnou vzdělávacího systému, opuštěním rozdělení curricula na předměty a větší orientací na progresivní projektové vyučování. Taková proměna celého vzdělávacího systému by ale vyžadovala politickou vůli provázenou jasnou vizí a dlouhodobou snahou ji prosazovat. V současnosti na to není dostatečná energie. Přesto se zdá, že se ve společnosti něco mění, zájem společnosti si vynucuje vznik inovativních škol, mnoho rodičů opustilo tradiční vzdělávací systém a vzdělává své děti doma.

Vzdělávací systém je u nás orientován zejména na zvyšování znalostí a málo zohledňuje individualitu dítěte. Jak měřit vztah k architektuře, který je především smyslovou záležitostí.

Metodika

Pro učitele, kteří by tématem ve své výuce zabývali rádi, chybí dostatek metodických materiálů, podle kterých by bylo možné současnou architekturu učit. Proto ve spolupráci se zkušenými pedagogy a dalšími architekty v rámci svého doktorandského studia na FA ČVUT vytváříme materiály, pracovní listy a metodické postupy, které budou využitelné pro výuku architektury na základních školách. Na základě takové metodiky by se děti měly naučit vnímat architekturu a veřejný prostor jako důležitou součást kultury, pochopit souvislosti vývoje města, ve kterém žijí. Měly by objevovat, co má vliv na to, jak se člověk cítí ve veřejném prostoru a díky těmto nově nabytým znalostem si prohlubit si vztah k místu, ve kterém žijí. Porozumí pro ně novým pojmům jako udržitelné město, město bez bariér, město blízké člověku.

Cíl doktorandské práce

Cílem doktorandské práce je vytvoření **metodiky pro ZŠ**, která bude využívána k osvětě dětí v architektuře a vystavěném prostředí a její evaluace.

Metodické materiály pro výuku architektury na základních školách dětem napomohou

- Vnímat architekturu jako důležitou součást kultury
- Zjistit, co má vliv na to, jak se člověk cítí ve veřejném prostoru
- Poznat historické souvislosti vývoje a jak ovlivňují prostředí v současnosti
- Naučí se nové pojmy jako udržitelné město, město bez bariér, město blízké člověku...
- Prohlubují si vztah k místu, ve kterém žijí

Dosavadní výsledky

Ve spolupráci se zkušenými pedagogy a dalšími architektky vytváříme materiály, pracovní listy a metodické postupy, které budou využitelné pro výuku architektury na základních školách. Podkladem jsou pracovní listy, harmonogramy projektových dnů atd. vytvořené pro architektonické workshopy projektu Architektura pro děti aneb Město letí organizace To město, z. s. (www.mestoleti.cz), který jsem iniciovala, a který v současnosti realizujeme na plzeňských základních školách.

Workshopy jsou vytvořeny tak, aby mohly být zahrnuty do rámcových vzdělávacích programů (RVP) do hodin dějepisu, občanské výchovy a výtvarné výchovy.

Způsoby, které používáme při práci s dětmi:

- Děti pracují ve skupinách – učí se spolupráci
- Do tvůrčího procesu jsou vtaženy formou animace výtvarného díla
- Klademe důraz na multisenzorické vnímání dětí (zapojení co nejvíce smyslů)
- Pracujeme interaktivně – využíváme pracovní listy, výtvarnou akci, práci s tělem...

Spolupracovníci

Na workshopech pro ZŠ spolupracuji se zkušenými pedagogy a lektory Mgr. Aleškou Čeňkovou a Mgr. Markétou Markgraf Hossingerovou, Mgr. Zdeňkem Lomičkou.

Dále spolupracuji s doktorandkou FA ČVUT Ing. arch. Mirjanou Petrik, která se dlouhodobě věnuje tématu dětí a veřejného prostoru.

Další odborní konzultanti

Mgr. Jindřich Lukavský, Ph.D., odborník na pedagogický výzkum, podílel se na publikaci:

Tomáš Janík, Jan Slavík: Kvalita (ve) vzdělávání, obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky

Mgr. Vlasta Urbanová, školitelka pedagogů, podílí se na projektu Jeden svět na školách, Člověk v tísni

Mgr. Alice Šmídová, učitelka občanské nauky na ZŠ, Cheb

Výzkumná otázka

Jaký vliv má prostředí, ze kterého děti pocházejí (např. vzdělání rodičů, způsob trávení volného času, jestli děti jezdí do školy autem nebo chodí pěšky) na jejich výstupy z workshopů.

Hypotéza

Zformulovala jsem pracovní hypotézu, že prostředí, ze kterého děti pocházejí, zejména způsob trávení volného času ovlivňuje výsledek tvorby workshopu více než jakýkoliv druh inspirace při workshopu.

Popis použitých metod výzkumu

V průběhu 3 dílen Malý architekt a urbanista zrealizovaných na FA ČVUT jsem zrealizovala tři způsoby inspirace před vlastním workshopem, děti na základě této inspirace měly vytvářet návrh města. Tyto způsoby jsem porovnála a došla jsem k závěru, že výsledek byl velmi podobný.

Inspirace:

- Promítáním
- Procházkou venku
- Povídáním si v kroužku

Podle mé zkušenosti má mnohem větší vliv na výsledek návrhu vlastní dlouhodobá a zažitá zkušenost dětí než jakákoliv předcházející inspirace před workshopem. Chci vylepšit inspiraci tak, aby měla větší efekt.

Výzkumné metody:

Kvalitativní

- Sbíráání informací o účastnících workshopů od učitelů
- Pozorování chování dětí při navazujícím workshopu

Kvantitativní

- interview
- dotazníkové šetření

Způsob organizace sběru a získávání experimentálních dat

Oslovení ZŠ a realizace architektonického programu

Sbíráání dat před absolvováním i po absolvování projektu

Porovnávání skupin dětí, které architektonickým programem prošly a které ne

Využití a přínos výsledků

Výsledky výzkumu využiji pro změny v Metodice pro výuku architektury. Metodika bude následně využívána k osvětě dětí v architektuře a vystavěném prostředí.

Po evaluaci celého programu se tedy budeme snažit o jeho šíření mezi učitele. Chceme vytvořit co největší síť škol, kde bychom mohli projekt realizovat. Dále se snažíme pronikat do povědomí veřejnosti (animační příměstský tábor, spolupráce s Pěstuj prostor, z. s. na Dni architektury)

Časový harmonogram postupu experimentální práce

Studium podkladů (2017 – 2019):

- Zkoumání podmínek ve školství u nás - např. podrobnější studium rámcových vzdělávacích programů a školních vzdělávacích programů a aplikace projektu na ně (stanovují rámce a pravidla pro tvorbu učebních plánů, www.nuv.cz - Národní ústav pro vzdělávání).
- Získání přehledu o činnostech jiných organizací, které jsou úspěšné ve vzdělávací činnosti s dětmi mimo architekturu (Jeden svět na školách, Post Bellum...)
- Studium přístupu k tématu výuky architektury v zahraničí

Realizace workshopů:

- Příprava náplně workshopů včetně pracovních listů (2017)
- Oslovení škol (ZŠ) (2018-2019)
- Realizace workshopů (2019-2020)

Výzkumná metoda:

Sběr dat a zhodnocení (2018 – 2021)

Využití výsledků:

Aplikace výsledků výzkumu na Metodiku pro výuku architektury do základních škol

Literatura

- Jan Gehl: Města pro lidi
- Tomáš Janík, Jan Slavík: Kvalita (ve) vzdělávání, obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky
- Martina Komzáková, Jan Slavík: Umění ve výchově, prevenci, expresivní terapii
- Metodika programu Jeden svět na školách
- Alison Clark, Peter Moss: Listening to Young Children
- Tlak na zkvalitnění výuky architektury a její postavení v rámci výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol;
Mgr. Markéta Pražanová; Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta
- Helena Hazuková, Pavel Šamšula: Didaktika výtvarné výchovy
- Horz Belz, Marco Siegrist: Klíčové kompetence a jejich rozvíjení